

PEST, II. félev.

38. szá m.

Szeptember 17. 1868.

Megjelenik e lap minden héten egyszer, esütörtökön. Előfizetési ár: helyben félévvel forint 31. A pályázatok beiktatásáért tíz sorig minden egyszeri. Az előfizetési pénzeket, valamint a lapba szánt kéziratokat kr., egész évre 2 forint 62 kr.; vidékre fél-főlvételért 1 frt, tíz soron fölül, egyszeri közlésért 2 frt, a Szent-István-Társulat igazgatóságához kérjük intéztetni, évre 1 frt 70 kr., egész évre 3 frt 40 kr. ha többször közöltetik, 1 forint 50 krajczár számítatik.

Észrevételek „a népiskolai közoktatási törvényjavaslatra.”

Isten-emberi Megváltónk az Ur Jézus Krisztus, az emberi nem tanítójaul és nevelőjéül rendelé a keresztény katolikus anyaszentegyházat; ugyanazért e fontos küldetéséről soha meg nem feledkezhetik, sőt inkább mindenkor isteni szerzőjének eme legfőbb parancsához kell alkalmazkodnia, mikép alkalmazkodik is: „Tanítsatok minden népeket.” (Máté 28, 19).

Oly tanítói oklevél ez anyaszentegyházunk kezében, melyhez képest bármily fölhatalmaztatása valakinek az oktatásra, például egy egyetem, vagy az állam részéről, csakis az emberi gyarló, s változékony jogok körében tűnik föl.

A ker. katolikus anyaszentegyház a Világüdvözítő által eléje tűzött ama magas szentes feladatának meg is felelt. Ime nagyra nevelte a keresztény világot; ő volt papsága által alkotója Magyarországnak államiságának, dicső alkotmányának, és polgarisodásának; és élvitathatlanul ő alapított legelső iskolákat, a néptanodáktól kezdve föl a tudományok egyetemekéig.

Teljes jogosultsággal küzd tehát, és fog is mindenkor anyaszentegyházunk küzdeni azért, hogy megtartsa a gyermekek és ifjak oktatásának s nevelésének igazgatását, és hogy az iskolákban minden tantárgyon, a keresztény vallás hiterkölesi tanítmányának áldásos fonala szövődjék keresztül. És méltán.

A keresztény vallás ugyanis épen oly lényegesen szükséges lévén az emberi léleknek, mint az étel és ital a testre nézve, ennél fogva egyáltalában nem helyeselheti a kath. anyaszentegyház a közös iskolákat, mint oly felekezettel. tanodákat, melyekben a hívő nép gyermekeinek ősi szent hite elmosódik. Igen, a mi népünk Istennek hála! keresztényileg hisz és legnagyobb részben él is, és azért csakis oly iskolák kellenek neki, hol ezen hit él és uralkodik, hova tehát gyermekeit teljes bizodalommal küldheti.

Különben pedig, már főnebb említém, hogy mindenütt, tehát „házunkban (is) az egyház volt azon alap

— ugymond egy t. ellenfelünk —, melyre állva, létrehoztuk (alsó, felső és legfelsőbb) iskoláinkat, s a melyen állanak és tartatnak föl azok mind maiglan.”

Első és nagy királyunk — így ir továbbá — (sz.) István, a keresztény (kath.) egyház alapjára helyezte, „a nemzeti közoktatás ügyét.” És vajmi bölesen!

Mert „az egyház“ ekkép fejti ki nézeteit a főnebb jelzett t. író „méltán a szeretet szövetségének nevezhető, tagjai Istenben levén egyek, abban, a kiről Jézus mondá, hogy nem más mint szeretet. Biztosítani gyermekeink nevelése és oktatása által, azoknak megmaradását e szent szövetségben, (az egyházban), oly cél, mely után annál nagyobb erővel törekszünk, minél több kielégülést és lelki boldogságot találunk abban (az egyházban t. i.) mi magunk (is). S vajjen mimódon biztosíthatnók ezt inkább, — veszi észre igen helyesen — mint ha egyháziilag állítván, tartván föl, és kormányozván a nevelő és tanintézeteket, (az iránt) gondoskodunk, hogy annak (ugymint az egyháznak) szelleme is éljen bennök, és hasson gyermekeinkre?“ (De az egyház szelleme a közös iskolákból számüzve van ám!) „S más oldalról — ugymond — nem (igy) várhatunk és remélhetünk-e tehetetlenségünk esetére (az iskolák föllállítása és föntartása dolgában) legtöbb és szivesebb gyámolítást, ép azokkal működven össze, kikkel a szeretet szövetségét (azon-egy egyházban) éljük?“ *)

A mult század vége felé, a francziaországi forradalmi törvényhozó testület, legelsőben rántotta le teljesen a ker. vallás és egyház alapjáról az iskolákat. De a csakhamar beállott zürzavar és vésszivatar hatalmas tanúságot tón arról, hogy „a vallás-erkölesi nevelés — jegyzi meg egy kitünő németországi férfiú — legelső szüksége a népnek. Ha ez hányzik, ugy minden egyéb nem csak haszontalan, hanem bizonyos tekintetben veszedelmes is.“

*) Pesti Napló 1867-diki 120-dik szám.

Franciaországnak tíz évi iszonyatos tapasztalásra volt szüksége, hogy föleszméljen és minden megyéjének főtanácsa jegyzőkönyvileg hirdesse a világraszóló nagy igazságot, melynek egy államférfiu — Portalis — az országgyűléssel szemben imigy adott kifejezést:

„Itt az idő, hogy a tények előtt elnémuljanak az elméletek. Nincs oktatás — hangsúlyozá — nevelés nélkül; és nincs nevelés erkölestan és vallás nélkül. Az oktatás tíz év óta semmit sem ér; a vallást kell a nevelés alapjává tenni. A gyermekeknek nincs semmi eszméjük az Istenről, semmi ismeretök az igazságról, és igazságtalanságról. Innét a szilaj és bárdolatlan erkölcsök, innét az elvadult nép. Így tehát — ugymond — egész Franciaország az erkölesiség és a társadalom segítségéül, a keresztéy vallást hívja föl.“ *)

Ezeket előrebocsátva, szabad legyen a cikkem homlokára tüzött „népiskolai közoktatási törvényjavaslat“-ot főbb vonalaiban feltüntetnem, és rá észrevételeimet azon hazafiu kötelességérzettel megtennem, miszerint kell, hogy minden jóra való honpolgár nyiltan és határozottan kimondja meggyőződését, még az uralkodni látszó ugynevezett közvéleménnyel szemben is, ha ugy hiszi, hogy azt egyháza- és hazájának egyesült java ugy kívánja; mire nézve keresztény önmegadással kész a népszerűtlenség és elmellőztetés töviskoronáját is hordozni, semminemü körülmények közt sem akarván akár a sajtó, akár a közélet terén a tév-irányban induló áramlattal uszni.

A szóban forgó törvényjavaslat szerint: „a népoktatási tanintézetek állanak: kisedővodákból, elemi és felsőbb népiskolákból, és (mindkét nemü, férfi és nő-) tanítóképezdekből. A népoktatási tanintézetek, kivéven a tanítóképezdeket, (melyek csak nyilvánosak lehetnek) vagy nyilvános, vagy magániskolák.“ „Népoktatási nyilvános tanintézeteket a törvény által megszabott módon állithatnak és föntarthatnak: a hazában lévő egyházak, (a katolikus egyház t. i. és a vallásfelekezetek, egymint görög nem egyesültek, protestánsok és izraeliták is) községek, társulatok és egyesek.“ **)

Ugy látszik, hogy az oktatásszabadság számára elég tágas természetű szándékoltatik nyittatni. Ámde ott áll a korlát, hogy t. i. csak „a törvény által megszabott módon“ állithatók és tarthatók fön az iskolák. Hogy milyen minőségü az a korlát, a törvényjavaslat következő szakaszai mutatják:

4. §. „Minden a magyar királyság területén honos hitfelekezetek egyházai — mondatik — mindazon községekben, hol hiveik laknak, saját erejükből tarthatnak és állithatnak nyilvános nevelési intézeteket a következő föltételek alatt:

1-ször, „hogy a 13. §-ban megállapított kellekeknek megfelelő iskolai épületet tartsanak.“ Ugyanis „az iskolaépületek egészséges helyen épültek, szárazak, s a gyermekek létszámához mérten elegendő számú, tágas, világos s könnyen szellőztethető tanteremekkel legyenek ellátva. Egy teremben 60 gyermeknél több nem lehet.“

2-or, hogy a tanító képesittségére, foglalkozására és a tanításra nézve a 121. 130. és a 14. és 18. §-okat

*) „A nyilvános első és második oktatás igaz elvei.“ Bommel lüttichi püspök után magyarra fordítva. Veszprém. 1847. 117.

**) „Kalauz“ tanügyi szakközlöny. 1868. 37. szám.

szoroson megtartják.“ Mihez képest „tanítói hivatalra csupán oly egyének képesítvék, kik vagy már a törvény kihirdetésekor tanítói hivatalban szolgáltak, vagy pedig nyilvános képezdeben az egész tanfolyamot bevégeztek, és kötelezett vizsgálatokat kiállott okleveles tanítók. Nemkülönbén „a tanító az országos és vármegyei, vagy valamely egyházi képviselőségén, és az esküdtszéki tagságon kívül semmi egyéb hivatalt nem vállalhat, és a tanítás mellett, nevelési egyletekben való működését kivéve, semmi egyéb hivatalos foglalkozást nem vihet. A felekezeti iskolatanítók azonban az ünnepi istenitiszteleten (hát a köznapin?) és temetésekben segídezhetnek. Biztosító vagy egyéb hasonló társulatok ügynökségét is egyedül a vármegyei iskolai tanács engedélyével vállalhatják el. (Pedig ezen ügynöksködés távolról sem vonja el hivatásuktól annyira, mintha országgyűlési követekké megválasztatván, hosszabb időre elhagyják állomásukat). — Megkivántatik továbbá, hogy a hitfelekezeti iskolákban is, „a fiu és leány-gyermekek elkülönözve és mennyire lehet, külön termekben oktattassanak; és hogy „egy tanító hatvan növendéknél többet nem tarthat, rendkívüli esetekben a (vár)megyei iskolai tanács adhatván rá engedélyt.

3-or hogy a népiskolában a tantárgyak legalább is következők legyenek: erköles- és vallástan; olvasás és írás; fejbeli és jegyekkel való számolás és a hazai mértékek ismerete; nyelvtan; természettan és természetrajz; hazai földleírás és történet; mezei gazdaságtan; a polgári jogok és kötelességek rövid ismertetése, ének.

4-er hogy az iskolatáblákkal, földgömbökkel, térképekkel, s általában a legszükségesebb taneszközökkel föl legyen szerelve; hogy az iskolákban a szorgalomidő éven át legalább 9 hónap legyen.

5. §. A felsőbb népiskoláknak hitfelekezetek általi föllállítását a 14. 18. §. (ezeket főnebb már idéztem) a 4. 9. 50. és 51. §. szabályozzák, mely utóbbiak szerint: „Egymástól legfőlebb $\frac{1}{2}$ mérföldnyi távolságra fekvő helységek együtt is állithatnak föl egy közös felső népiskolát, (mely azonban, mint én fölfogom a dolgot, ha ily felső népiskolát valamely hitfelekezet állít föl, ennek jellegét viseli, azaz: nem lehet mindenféle valásu tanítványoknak közös tanodája.)

Továbbá: „a tanfolyam a fiuk számára 3, a leány-gyermekek számára 2 évi legyen. És a fölvétetü akaró nevendéknek vagy bizonyítványt kell fölmutatnia arról, hogy a 6 évi alsó népiskolai tanfolyamot nyilvános iskolában törvény szerint elvégezte, vagy pedig fölvételi vizsgálatot kell tennie, a felsőbb népiskola alapjául szolgáló szükséges ismeretekből.“

6. §. „A kisedővodák állítását a 26. 28. 29 és 32. §-usok szabályozzák“ olyképen, hogy kisedővodákba fölvétetnek minden oly fiu és leány-gyermekek, kik élet-idejük második évét betöltötték, és hetedik élet-évöket még el nem érték; és kik községi, ennek nem létében a járásbeli orvos írásban adott bizonyítványa szerint semmi ragályos betegségben nem szenvedtek, s be vannak oltva. A tantárgyakat illetőleg, ezek taníthatók: „minden gyermeknek saját vallása szerinti imádkozás.“ Ugy vélem, hogy a gyermeknek saját vallás szerinti imádkozás csak is a községi kisedővo-

dákról, mint közösekről érthető, nem pedig a hitfelekezetek költségén fölállítandókról, vagy már létezőkről. Ámbár a községi közös kisedóvodákra nézve is bizonyos vizsás valami az, hogy az óvoda-tanító, minden gyermekkel ennek saját vallása szerint imádkozzék. Mert míg a vallások közötti különbség tetteleg létezik, addig meg fog maradni azon, nem is bizodalmatlanság, hanem inkább természetes föltevés, miszerint a protestáns óvoda-tanító nem fog úgy imádkozni és imádkozhatni a katolikus gyermekkel, mikép a katolikus tanító, és viszont.

A tantárgyak közé tartozik még „a gyermek korához mért testgyakorlat és ének, (a közös óvodákban ugyan minő vallásbeli ének?) a 4-ik élet-évet betöltött gyermekek részére pedig: olvasás, vonalrajz, számvetés.

Továbbá: kisedóvoda tanítója lehet minden oly férfi és 24 életévet betöltő nő, ki okleveles népiskolai tanító; és valamely kisedóvodában legalább fél évig működött gyakorlatilag.

Végre: a községi (annak nem létében a járásbeli) orvos köteles hetenkint (ez teljes lehetetlen faluhelyeken) meglátogatni az óvodát, ott minden gyermeket megvizsgálni, és az egész intézetben szükséges egészségügyi rendszabályok iránt az iskolai szék elé írásban jelentést, és ha szükséges, javaslatot nyújtani be. Ha (pedig) az iskolaiszék, az orvos jelentése és javaslatai következtében azonnal és kellően nem intézkednék, (ez ugyancsak gyakran megtörténék, miután az iskolaiszék faluhelyeken közönségesen egyszerű szűrös emberekből állíthatatnék csak össze) az esetben, az orvos köteles az ügyről rögtön jelentést tenni a (vár) megyei tanfőügyelőnek.

7. §. „Mindegyik egyház állíthat föl tanító-képezdét is. (de) azon föltétel alatt, hogy azok berendezésénél a 84. és 89. §-nak elég legyen téve. Az az: „a képezdének egy mintaiskolával kell összekötve lennie, melyben a nevendék-tanítók gyakorlatilag képeztethetessenek; és kell, hogy a képezdei tanfolyam 3 évi legyen. Azután legalább három tanár működjék minden (tehát az egyházban is) képezdében; hogy csak oly nevendékek vétessenek föl, kik gymnasiumi 4. vagy reális-kolai 3 osztályokat végeztek. és legalább is a 90. §-ban irt tárgyak taníttassanak, egymint: vallás-, erkölcs-, nevelés- és oktatás-módszertan, földrajz, általános és hazai történet, magyar és német nyelv, természettudományok, gazdaságtan, hazai alkotmánytan, mennyiség- és mértan, ének- és orgona, szépírás és rajz, testgyakorlat tanítása, a mintaiskolában a fiu-tanítás gyakorlása. (Miert nem a leány-tanítás gyakorlása is? Hisz egy varázsütésre a falusi iskolákban legalább, a kétnemű gyermekek más-más terembe el nem különíthetnek.) Nem különben „a mindegyik egyháztanító képezdéiben is, évenként nyilvános vizsgálatok tartassanak s arról a közoktatási miniszter elé jelentést nyujtsanak be; és végül a végzett nevendékek számára oly vizsgálatok tartassanak, minők a 105. és 106. §-ban vannak meghatározva.“

Ezek pedig következőleg szólnak: „A (képezdei) tanfolyam bevégezése után fél évre, vagy később, minden nevendék az összes képezdei tantárgyakból és írás-

beli dolgozatokból is szigorú vizsgálatot tartozik kiállítani, s csak úgy nyerhet oklevelet.“

És: „Kik felső népiskolai tanítói állomásra akarják magukat képesíteni, azoknak a megállapított vizsgálaton kívül még egy szigorlatot kell kiállítani a felső népiskola tanulmányai köréből, és a miniszter által kitzűzött tárgyakból.“

8. §. „Minden hitfelekezetbeli népnevelési tanintézet az állam fölügyelete alatt állván (egyedül az államé alatt-e?), a kormánynak joga és tiszte e czélból a felekezeti iskolákat is közegei által időnkint meglátogatgatni, s szigorúan örködni, hogy a 4, 5, 6, és 7. §. foglalt (és általam fönnebb közlött) föltételek pontosan teljesíttessenek, és hogy az iskola vagyona biztosan elhelyezve, czéljára rendesen fordíttassék; ugy szintén joga a kormánynak a tanúghöz szükséges statistikai adatokat a hitfelekezeti, s általában bármely iskolából is az általa legalkalmasabbnak talált módon beszédeni.“

9. §. Ha a 4, 5, 6, és 7. §-ban foglalt rendeletek a kormányközegek által való megintés útján sem teljesíttetnének, ott a kormány a (vár) megyei iskola-tanács ajánlatára az illető népiskolát bezárathatja. „(E szerint számtalan helységben be kellene záratni a hitfelekezeti iskolákat, ha a törvényjavaslatnak szigorúan s rögtön az egész országban fogantat akarnának szerezni. Az ekként bezárt iskolákat, s a még minden iskolát nélkülöző községeket összevéve, oly tekintélyes szám és oly magas fedezési szükséglet, azaz: roppant költség állandó elő, melynek aligha fognak egyszerre, akár a községek, akár a vármegyék, akár végre maga az állami pénztár is megfelelni tudni, és ha megfelelni bírnának, azonnal kiesnének a hitfelekezetek kezéből az általuk eredetileg alapított iskolák, és vagy a községek, vagy az állam tulajdonává, és így annál fogva, mindenféle vallású tanulók számára szolgáló közös tanodákká válnának.)

Megjegyzem itt, mikép egy t. cikkirő, ki, noha „nagy meglepéssel olvasta“ a népiskolai közoktatási törvényjavaslatot, és jöllehet elvben annak intézkedését helyesnek nyilvánítja, mégis kijelenti, hogy amaz elv alkalmazásában óvakodni kell, nehogy a törvényjavaslat törvényerőre emeltetve, és végre is hajtva, „zsarnokivá vájijék.“ *)

Ugy de ha valamely elv helyes, való-igaz, mikép fajulhat az alkalmazásában zsarnokivá?

Ne keressük másutt tehát az élet által kinevetett elmélet és gyakorlat közötti ellentét okait, mint magában az elmélet hibás voltában, s a fölállított elv hamiságában.

Ugyan azért elvről kell másról gondoskodni.

Ha a kormány valamely hitfelekezetbeli népiskolát bezárat, „ez esetben a bezárt népiskolát illetett mindennemű községi vagy magán alapítványok és javak a mennyiben azok felekezeti czélokra alapítottak, az illető felekezetnek adatnak át; a mennyiben pedig nem kijelentetten felekezeti czélra alapítottak, az azon helységben fönnállott (nem állhatott fönn, mert tisztán felekezeti iskola volt), vagy (az) azon alkalom-

*) „Pesti Napló“ 1868. 161. és 167. szám.

mal fölállított községi, (mely már mint ilyen nem valóság-egyházi, hanem közös) iskolához csatoltnak. (Az ily alapítványok minőségének meghatározása körül mily sok vizsály és perpatvar merülhet föl!)

„Azonban mihelyt az illető egyház a 4, 5, 6, és 7. §-ban foglalt (és általam főnebb közölt) föltételeknek teljesen megfelelő népiskolát állit, a javak visszaadatnak.“ (Folytatása következik.) **Devics József.**

A három fogadás.

(Képek Lengyelországból.)

(Folytatás.)

IV.

1863-ik év tavasza vége felé járt. Azonban a más-
kor oly zöld mezők, az a termékeny vidék, most letarolva állott; a buza gyöngye szára, a rozs, mely pedig jókora növésben volt, föl vala dulva. A háboru, mely az országot pusztitá, mindenütt szomorú emlékeket hagyott maga után: emitt egy kartács által szétzuzott tölgyfa dereka; amott a puha földön hagyott mély bevágások, melyek az ágyuk utait jelölik; kis halmok, kereszt fölirat és emlék nélkül, hova a félgyőztes csapat futtában eltemeté halottait, távolabb végre egy fölgyujtott, elpörzsölt falu romjai feketéllenek.

Azonban nem minden vidék volt ily pusztaság és kietlen. A háborutól ekkoráig megkímélt kerületekben nagy volt a lelkesültség. Így az orosz jelenléte által le nem nyugzótt falvakban, főleg ha gyülekezési helynek volt kitűzve, nagy lelkesedés és hazafias szellem uralkodott: löport gyártottak, kaszákat kovácsoltak vagy hazafias dalokat énekeltek; a nők az önkénytesek számára, kik menendők valának, töltéstartókat készítettek, s tarisznyába kenyeret, egy palaczk pálinkát és darab szalonnát tettek.

A szabadesapatokat néhány öreg tiszt tanitá a katonai tempókra, mialatt a fiatal önkénytes vadászok vén rozsdás fegyvereiket tanulák kezelni; az egy vagy két törzstiszt valamely szalmás házban ütötte fel a hadiszállást és innét küldött ki futárokat és tudakoltatta az öröket; a plebános mindig a templomban volt, és majd a fölkelők zászlóit áldotta meg, majd az elmenni készülők gyónásait hallgatta ki.

Körülbelül, ilyen vala 1863. év jul. közepetáján Wolhyniában B. városka is; a lakosok majdnem mindnyáján katolikusok voltak, következőleg a lengyel ügynek lelkes hivei. A vidéki parasztok görög nem egyesültek, következőképen magatartásuk is gyanus; miért is a fölkelők vezérének, ki a tájat megszállva tartá, azon kelle lennie, hogy az ügynek ezeket megnyerje, vagy legalább semlegességre bírja. A vállalat, ha nem veszélyes, de mindenesetre igen bajos vala, és merész elszánt eszélyes ember által volt csak kivihető.

E tulajdonok egyesülni látszottak a fiatal főnök Korda Lászlóban, ki a fölkelés kikiáltására első fogott fegyvert, s a lythvániai erdőben tulnyomó erő által körülvetetvén, csak ügyessége által sikerült magát két tuezatnyi puskása, és dárdásával keresztül törni.

Korda László bálványá volt csapatjának. Mondják, hogy míg a lythvániai erdőben tartózkodott. Maekievicz áldozár, jelleme és erély-szilárdságaért arra méltatta, hogy meghittje és barátja legyen. Különbek erkölcsi tekintetben nem a legjobb lábon állott a mi

Kordánk. Szörnyen ivott, játszott mintegy szenvedélyes muszka hercege, s káromkodott mint a pogány. Azonban e mellett jó katona, bátor és lelkes guerilla volt, és önfeláldozólag szolgálta a szerencsétlen ügyet.

Korda László, mielőtt a vidéki parasztoknak tudtára adta, hogy ő is fölkelő, magatartásukkal kívánt megismerkedni. Azért is kémeket küldött a táj különböző részére, és meghagyta, hogy minden magános embert hozzávezessenek, hogy általok tudósítást nyerjen. Egy idegent vezettek hozzá azon pillanatban, melyben elbeszélésünk elejtett fonalát fölveszszük. Korda zsámolyon ült, a b...i jobb szalmás házak egyikében. A fiatal főnök mintegy huszonnyolcz éves lehetett. Magas termetű, nyulánk volt. Könnyű és élénk mozdulatai nagy életerőt és idegzetességet árulának el. Arcvonása finom és szabályos, hajzata rendbeszedett, nagy kék szemei könnyelmű és merész lélek kinyomatai valának, szemei alatt kék folt látszott, mi elárulta virrasztásait, élveit, homlokán néhány redőt lehetett észrevenni.

Türelmetlenül várván Korda az idegen hozzávitelére, fehér finom ujjával az asztalra kitett papiron verte az indulót, másik kezét pedig, az övében levő damask pisztoly aranyozott csövén huzogatta végig. Egyszerre csak két honvéd lép be kivont fegyverrel és a megfogott ismeretlen közöttök.

Ez egy aggastyán vala, egy karja hiányzott és rongyos orosz gyalog-egyenruha volt testén. Ezen embernek valamikor igen izmosnak kellett lennie, mivel szürke kabátja alatt széles sovány melle csak úgy meredett ki, és karjának izmai még mindig duzzadtak valának; beesett szemei még bizonyos fényt löveltek. A durva nadrág, mely igen bő volt neki, térdei körül uszott; dagadt és talán a hosszu utban fölbeszedett lábai véres vászonba voltak bekötve, kiaszott arcját rendetlenül leomló haj árnyékolá, és meggörnyedten állt.

Korda László kissé összehúzta szemöldökét, a mint a rongyokba burkolt orosz egyenruhást észrevette; aztán közlel vete szemügyre, de a mongol faj vonásai-
val semmi azonost sem fedezett föl rajta: nagy szemei, kihajló orra, alakjának kerekdedése inkább a szláv-faj gyermekeül látszottak őt föltüntetni.

— Ki vagy? kérdé a főnök, intvén, hogy jöjjen közelebb az asztalhoz.

— Öreg katona az oremburgi ezredből, kit, mivel szolgálatra képtelen, haza bocsátottak.

— És honnan jössz? ...

— Tiflisből uram ... kapitány mondá az aggas-

tyán, ki látva a kérdezőnek sujtását és övét, nem kételkedék hinni, hogy katonái hatalom előtt áll; hanem tündődvé kérdezte magától, hogy mitéle katona, mivel az előtt nem ismert ilyen ruhásat.

— Tiflisből! az messze van, és te sokkal gyöngébbnek látszol, mint hogy ily utat megtégy. Tudd meg, hogy ha hazugságon kaplak, mindjárt felhuzatlak.

— Már sokszor láttam magam előtt a halált, de hazudni még soha sem hazudtam, felelé nyugodtan az aggastyán.

— Jó, majd meglássuk; most mondd meg, hová mégy, föltéve hogy mehetsz?

— Visszatérek falumba, Igliezába kapitány uram.

— Igliezába? melyik Igliezába? tudtomra több van.

— A falu, melyről beszéltek, még messze van ide, a radomi kerületben, hol Oksinszky ur a földbirtokos.

— Iglieza, Oksinszky ur, radomi kerület! kiáltott a fiatal főnök a meglepetés bizonyos nemével. Ha hazudsz, véged van öreg; mindjárt megmoadom, hogy hazudtál-e vagy nem. Mondd csak, hogy hívnak?

— Kratek Márton; földmivelő voltam, hanem a kormány fegyver alá fogott valami tizenhat éve.

— Kratek Márton! várj csak! ... nem az a Márton, kit rokonom Oksinszky ur annyira sajnált, ki férje volt He ... Hedvig, kisasszony szoptató dajkájának? mondá Korda összeszedvén gondolatait.

— Uram, miután tetszik őket ismerni, mondaná meg nekem, ha él-e még feleségem? kérdé az öreg könybe borult szemekkel letérdelve a fiatal főnök előtt.

— E pontra nézve barátom nem adhatok választ, az előtt gyakran megfordultam Igliezában ... az előtt ... hanem három éve már, hogy azon tájékon nem voltam, válaszola a fiatal hadfő, kinek arcát könnyű pir borítá el. ... Azonban, hogy igazat mondjak, mintha emlékezném, hogy Hedvig kisasszony elutazásom előtt említette dajkáját. ... De emlékezem igen jól ... egy csinos jól megtermett leányt ... kit ha meglát az ember, lehetetlen feledni, mutatott be, és ezt szopó testvéreinek mondotta.

— Kedves kis Magduskám, gyermekem, alig ismertelek! mondá összekulesolt kezekkel, remegő hangon a katona.

— Na öreg apó, miután olyan jól ismeri Igliezát, ismernie kell engemet is. Gyakran voltam Oksinszky nagybátyámnál tizenhat év előtt, és híres pajzán, vakmerő ficzko valék.

— Nem Korda László urfi, az akkor szép kis fiu, ki mindig a kisasszonynyal játszott együtt. Mily szép volt látni, hogy szaladgálnak a mezőn, és ... tessék megengedni, ha kimondom, hogy mi a faluban akár hányszor mondtuk: valamikor szép pár válik belőlök.

— Ezt mondták? Hej elhagedülte ezt szent Dávid. Valóban én vagyok Korda László a „kis urfi“; magam is azt gondoltam egykor, hogy férje leszek Hedvig kisasszonynak. ... Hanem az ember tervez és a körülmények rendelkeznek. Hedvig kisasszony kisasszony maradt, és én magamra maradtam.

— Isten így akarta, mondá az öreg és kissé meghajtá magát, mert több kérdést vagy megjegyzést nem akart tenni urnőjének jegyeséhez.

— Az Isten, ha úgy veszed, én hajlandóbb volnék hinni, hogy az ördög, mondá László a könnyelmű ember tréfás mosolyával! ... Hanem barátom itt nincs helyén a fecsegés; add elő az utlevelet.

Az öreg tisztelettel átnyujtá azt. Ez keresztül futta szemével és tüstént visszaadta neki.

— Jól van, minden rendben van; a mikor kedved tartja, folytathatod utadat. ... Hanem, tevé hozzá egy pereznyi szünet után, miután te Igliezába mégy, nem üzenhetnek általad valamit?

— De igen uram, mondá az aggastyán tiszteletteljesen.

— Igen, de csak este felé lenne készen a levél, mert idő kell, míg megírom. Addig maradj itt és beszélj valamit a kaukázusi életről. Hitemre, ha lesz üres időm, nem lesz vége hossza a sok kérdésnek.

— Paranesoljon velem kapitány ur, mondá magát meghajtva Márton.

— Na mondd csak, hogy találtad magadat, miután oly nehezedre esett, hogy el kellett hagynod feleségedet s gyermekedet?

— Mint a szegény madár, melyet kivetnek fészkéből, úgy voltam ott, mint élettelen test. Ha nem hittem volna Istenben, golyóval véget vetek életemnek, hanem keresztény levén, tudom, hogy bűn az öngyilkosság; hogy jobb megnyugodnom, tünnöm és becsületesen viselnem magamat.

— Becsületes, még csak hagyján, hanem türelmes, ez már nem csekélység. Na és hogyan ment az idő a kaszárnyákban vagy inkább farkas-vermekben.

— Igyekeztem kötelességemet teljesíteni és főlebbvalóim akaratát betölteni, tisztítottam a fegyvert s aztán imádkoztam és gondolkoztam hazámról.

— Az ördögbe, hisz ez nagyon remetés és unalmas foglalkozás. Mondd csak öreg, mindig invalidus voltál-e? csak volt jobb napod is tizenhat év alatt? Lásd, miután családod messze volt, újszeresét kellett volna próbálnod és folyamodnod, hogy gyarmatos lehess, mibe főnökeid bizonyosan beleegyeztek volna, és a vén Kazia helyett valamely csinos czirkassziai nőt szerezhetél volna. Ugy-e, e tartomány fehér népe mondhatlanul szép, szebb a szépnél?

— Szemmel lehet az asszonyi szépséget látni, de sziv kell, hogy szeressünk; ez pedig Igliezán maradt. Midőn Czirkasszia szük völgyein, vagy hóval fedett magaslatain keresztül mentünk, ellehetek miattam a völgyek fehér gunyhói, csak hegyes tetejü gunyhómat láttatta velem a képzelet.

— Igy gondolkozni tizenhat éven át bámulatos állhatatosság! Ugy látszik, hogy a ki hú akar lenni, katonának kell lennie, mondá László kissé erőltetett mosolylyal. Hanem szegény öregem, sokat szenvedhetél, minden állhatatosságod és türelmed mellett is. Nem gyűlölted főnökeidet, nem szerettél volna rajtok bosztu állani.

— Nem uram, mondá Márton komolyan, mivel a bosztu nem keresztényhez illik. Talán nem is gondoltam volna erre, ha egy kath. pap, ki számüzetésben volt ott, nem figyelmeztet e tekintetbeni kötelességemre, és hála neki, keresztényileg viseltem magamat.

— Miért mondd, hogy keresztényileg viselted magadat? kérdé László meglepetve.

— Egy alkalommal, felelt az aggastyán elpirulva, ezredesem, egy dühös muszka, ki sokat méltatlankodott velünk, egy mélyedésbe esett a hó közé ajultan; ezredbeli társaim ott akarták hagyni; mondák: Hadd pihenjenek ott esontjai az itélet napjáig; nekem eszembe jutottak a pap szavai: „Ne hagyd el ellenségedet a szűkségben”, kiemeltem az ezredet és saját vállamon vittem a táborba.

— Na azért, mondá Korda, csak kijárt a jutalom?

— Ötven bot, melyeket azért veretett rám az őrnagy, mivel engedelem nélkül elhagytam az állomást.

— És kötnivaló ezredesed nem szegült ellen ezen gyalázatosságnak?

— Kifizettek, még mielőtt szót emelhetett volna mellettem az ezredes.

— Midőn helyreállt egészsége és megtudta, mi történt, egy rubelt küldött, hogy vegyek sebeimre gyógykenőcsöt.

— Te jót tettél a gonoszokkal, méltó jutalmát vetted, mondá mosolyogva László.

— Azért cselekedtem, hogy Istennek tessen, nem pedig hogy az emberek jutalmát vegyem, mondá az öreg Márton nemes büszkeséggel. Ez engem nem hangolt le; épen akkor lőtték le balkaromat, midőn megmentésére mentem az őrnagynak, ki alól lelőtték a lovat.

— Igazi keresztény hős vagy, mondá tetszéssel László; látom, hogy jó kezekre bízom az Igliezára szóló levelet. ... Hanem még egy kérdést öreg, Te Włodzimiezből jösz. Utközben nem találkoztál valami csoporttal, nem vettél észre harcizsületeket?

— Nem, mondá az öreg katona, semmi ilyest nem láttam; a falu, melyen ma átjöttem, egészen kihaltnak látszott, minden ajtó be volt zárva, azért kellett időig vánszorognom.

— Ez jó, mondá László, hitelt adok szavadnak.

— Hihet uram, mivel én soha sem esaltam meg senkit, mondá Márton nyugodtan. Hanem uram, eddig minden kérdésére megfeleltem, nem lenne szabad nekem is tenni egy kérdést?

— Miért ne! mondá a fiatal ezredes, kinek tetszett az öreg komoly nyíltsága.

— Hát uram, mivel sujtásos ruhát, övet és pisztolyokat hord, én katonai személynek tekintem, de szeretném tudni, melyik ezredben szolgál? Sokat kellett változni a ruhának, mióta Tiflis elhagytam.

— Ha ha ha! ez ugyan derék — mondá nevetve, aztán komolyabb hangon hozzátevé: Cserkeszem! én rangban álló ember vagyok valóban: ezredes a nemzeti seregben; a parancsot Varsóból és nem Pétervárból kapom. — Kaszások katonáim, ellenségünk a muszka, és itt a zászló! kezeibe vevén egy háta mögött fekvő lándzsát. — A csillogó vasra négyszögletű vörös szövet volt göngyöltve vörös sassal rajta.

— S ti kaukaszusi katonák nem tudjátok, hogy tartományunk fölkelt, hogy sasunk szárnyra kelt, és hogy harczolunk magunkért és érettetek.

Márton egy ideig csendesen hallgatta a fiatal vezért; halvány arca neki tüzesedett és egy szikra látszott szemeiben.

— Szép az ügy, melynek szolgálnak, és ha tíz évvel fiatalabb volnék, védelmére kelnék én is; de már én öreg vagyok és egy karom van csak. ... Azonban László ur, ha már szolgálatomat föl nem ajánlhatom, hadd szolgáljak legalább egy tanácsosal. Öregektől nem szégyen elfogadni a tanácsot.

— Beszélj barátom, mondá László félkomolyan.

— Hej uram jobb szeretném én a zászló tetején a lándzsavas helyett a keresztet látni: ellenségek erős, feladatuk nehéz, szükségök van Istenre, mivel nélküle lehetetlen győzniök.

— Azt nem tudom, hogy velünk van-e az Isten, hanem föltehetjük, hogy szolgálai által helyettesített magát, mivel a papok is velünk vannak, felelé Korda könnyelműen. ... Hanem öreg Márton, maga úgy beszél, mint az evangéliom; épen így beszélt a pap is. ...

— Ejnye Julián, mi baj; miért vág oly szomorú képet? kérdé egy fiatal tisztől, ki szobájába nyitott be.

— Boesánat ezredes — mondá a tiszt megzavarodva, levevén sapkáját; a Bug partján, egy nyugatra néző ösvény gyorsan kezd népesedni, ezt jöttem jelenteni.

— Jöjön közelebb, mondá László.

— A tiszt melléje állott és alanthangon mondá: „Mintegy félmérföldnyire innét egész csapat paraszt gyűlt össze a vidékről. A legnagyobb része fegyveres, részint botokkal, kaszákkal, fejszékkel, részint régi puskákkal. Egyébiránt nem csinálnak zajt, nem mozgatják magukat és lehetetlen tudni: velünk vannak-e vagy ellentünk.

— Jó, hogy jönnek, mondá László felállva, szeretem jövetelöket, a mi pedig szándékukat illeti, mindjárt megtudjuk.

Néhány lépést tett és a küszöbre állva kiálta: Nyeregbe lovasok, fegyverre vadászok!

Általános mozgalom állt be a kis város piacán, a katonák fegyvereik után kaptak, rendet és sort képezének; a tisztek lóra ültek és Lászlónk élökre állt. Öt perc sem telt bele s a sereg a legjobb rendben haladt a város szélén.

A fiatal főnök hivatá Mártont és mondá neki:

— Lásd apó, nem irhattam, hanem hihető, hogy minden jól fog menni és visszajövet fogom megtehetni. Tarts szemmel és semmi esetre se utazzál el addig, míg nem beszélteél velem.

Az aggastyán igent intett, és egy köre ülve nézte, mint vonul el az ezred.

A kis lengyel csapat nem sokára kiért a földekre követve a mutatott irányt. A honvédök és vadászok az utközepén mentek és husz lovas a kétoldalra szétesztva a szárnyesapatot képezték. Nem mentek husz perczig, midőn távolról meglátják közeledni a paraszt csoportot. Számuk jóval felülmulta a fölkelőkét. Látszottak a magasban a botok, fejszék, dárdák és cséplők, mindamellett is békésen viselték magukat, és mi igen jó jelnek látszott, egy orosz egyenruhás sem volt közöttök.

A két csapat így közeledett egymáshoz, midőn egy ötven lépésnyire lehettek egymástól. László parancsot adott övéinek, hogy álljanak meg; maga két tiszt kíséretében kilépvén, a másik csapathoz vágatott, és üdvözölvén, földig hajta kardját.

— Tehát hozzánk jöttök barátaim? kiálta nyugodt és bizalmas hangon; tudjátok meg, az ügy, melyért fegyvert fogtunk, ép úgy a tiétek, mint a miénk, és hogy a szabadságot akarjuk kivívni mindnyájunk számára s nem mint uraitok, hanem mint testvéreitek jöttünk ide.

Aztán elhallgatott, várva a feleletet, azonban szavai nyomtalanul veszttek el a mély csendben; végre a parasztok egyike, ki néhány lépéssel előbbre lépett, mondá neki komoly hangon:

— Mondjátok meg előbb, kik vagytok. ... Nem ismerünk benneteket.

— Testvéreitek vagyunk, lengyelek, kik megszabadítani akarunk a muszka kényuralomtól; mi ártatlan üldözöttek vagyunk, kik nem akarjuk magunkat üldözőink dühének kitenni. Kérünk benneteket, karokkal és fegyverekkel legyetek segítségünkre, vagy ha nem akartok egyesülni velünk, legalább ne ítéljétekbalul felőlünk; engedjétek minket szabadon harcolni a muszkák ellen, és mi egyikötöknek sem fogunk ártani. Mi nem zavarjuk fel gyunyótok nyugalmát, mivel mi védőtok és nem roszakarótok vagyunk.

— Tehát ti fölkelők, tolvajok, lázadók vagytok? kiálta a parasztok szóvivője; ti meritek fölemelni kezeteiket atyánk — a csár ellen, gunyolni vallásunkat és megvetni pópáinkat? Ah! ti szeretnétek bennünket kezetek közé kaparítani és lovatokkal taposni és utoljára megfojtani ... hanem az nem lesz többé. Mi egy urat ismerünk, csak a czárt ismerjük el urunknak. A csár a mi védelmezőnk, ki nekünk szabadságot, pénzt és földet ad. ... Hanem háládatosak is vagyunk irányában, és megesküdtünk, hogy hítek leszünk hozzá, midőn fejeteiket kéri tőlünk.

— Barátaim! titeket elámitottak, viszonzá László szilárd hangon. Ezt a szabadságot, melyet ígérték, akarjuk visszafoglalni. — Esküszünk a szent keresztre, higyetek nekünk!

— Nem hiszünk nektek, a lázadók hazugok. Mi, atyánk a csár mellett tartunk. ... Vissza, vissza!

— Hagyjatok elmenni szerencsétlenek! kiálta a fiatal főnök, kinek szemei villogni kezdettek, s még tudta magát mérsékelni; engedjétek, hogy békében átkeljünk, mivel nem szeretnénk erőszakhoz nyulni.

— Erőszakhoz! ... az erő nálunk van, rikácsolá a paraszt. Intett csapatjának és minden kar fölemelkedett és ütészészen állottak a botok, fejszék, cséplők, kézben a kövek.

A fölkelők ekkor veszték türelmüket és levevék vállukról puskájokat.

— Ne huzzátok föl a sárkányt! kiálta Korda, nem szabad megölnünk őket: ők testvéreink; hanem előre! ha

kell, testeiken törjünk utat, hadd lássák, hogy nem félünk. Megsarkantyuzá lovát, tisztjei követék. A fölkelők kis ezrede fölkerelkedett, hanem azon pillanatban kőzapor hullott rájuk, s rájuk sütöttek néhány vén rozsdás puskát, a golyók csak úgy szórták a halálos csapást soraikban. A parasztok egész csapata körülfogta a fiatal lengyeleket, kiknek köre egyre szűkebb, és helyzete válságosabb lett. Lándzsákat döftek a lovak szügyébe; a cséplők a fölkelők fején tévék meg szolgálatukat, majd fejszével osztogatták a felülkerelkedett parasztok a halálos csapásokat, mert a mi sebet ők vágtak, azt ugyan nem volt érdemes bekötöni. A parasztok abban törték leginkább fejöket, hogy élve fogják el a fölkelőket. „Élve fogjuk el őket! kiáltának. — és adjuk ki atyánknak, a czárnak.“

Korda sokáig védelmezte magát, kört képezvén maga körül kardjával, aztán meg jó lova Turk dühében iszonyuan rugdosott lábaival és harapta a támadókat, kik közeledni mertek; azonban egy cséplős ütésére hátra tántorgott, mely pillanatban egy lándzsadőfést is kapott szügyén. — Fájdalmasan nyerített a szegény pára, lábaival görcsösen kapálta a levegőt, aztán lezuhant, magával rántván lovagját is. Tüstént körülvette husz paraszt, husz izmos kar megragadta, lefegyverezte és elczipelte. Néhány perez múlva a derék Korda fegyver nélkül, megkötözve, véresen és porosan egy kocsihoz hurcoltatott. ... Innét kétségbeesett pillantást vetett kis csapatjára, mely osztozott szerencsétlenségében; a legnagyobb rész ugyanis fogoly lett, némelyek meghaltak, vagy megsebesültek, egy kis rész a körülfekvő rétekre menekült.

A parasztok sorba állították foglyaikat, a vezért megkülönböztetésül kocsihoz tették. Nem sokára diadalmasan vonultak a városba, honnét két órával az előtt annyi remény- és bátorsággal vonult ki Korda. Azt hitte, hogy még kiszabadul, de a megrettent lakosok lekönyült fejjel fogadják, kegyelmet kértek és minden fegyvereiket átadják a dühös győzőknek.

E közben a megkötözött és a szekérrázás következtében vérző Korda a nagy ut után találkozott az öreg Mártonnal, ki elhalványodva és kétségbeesve néz végig a történeteket. „Több ujság, kiálta neki László erős és határozott hangon — nincs, hanem mit is érdeklíjtek. ... Igliczában barátom mondj el mindent, a mit láttál.“

Ezt mondván, égre tekintett, vivői azt hitték, hogy esztét vesztette, nem tudván, kihez intézte szavait. Békében hagyák azért elmenni az öreg katonát; ez keresztet vetve tekintett a kocsi után s aztán utját folytatta.

(Polytatása következik.)

Felsőbányai.

Mi ujság?

— Falcinelli, ő szentsége bécsi nunciúsának körútja hazánkban:

A nunciús ő nmlga szept. 2-án este érkezett Temesvárra. Kisteleken, Csanádegyházmegye határán, ngos Hoffstädtner és Szalay kanonokok; Szegeden a szegedi papság élén Kreminger prépost; a vaspálya közelében fekvő plébániák lelkészei szintén az állomásoknál; a temesvári állomásnál a magistratus és a

városi képviselő-testület több tagja; a püspöki residentiában pedig az összes helybeli papság élén Bonna az Sándor megyés püspök ő excellentiája, a megyei s a többi tisztviselők fogadták és üdvözölték a szent atya magas képviselőjét. Tiszteigésére ide érkezett Erdély lelkes püspöke Fogarassy ő excellentiája is. — Temes megye nevében Ormós Zsigmond első alispány s akadémiai tag latin nyelven üdvözlé ő excellentiáját, ki

Magyarország hű fiának a szent atya iránt tanusított fiui hódolatát és tisztelgését örömmel fogadván, az üdvözlőkre ugyan csak latin nyelven atyai kegyességgel válaszolt; s végül magyarul e szavakat hangoztatá: „Éljen a király!” Mit a jelenlevő tisztelgők lelkes és örömteljes éljenzésekkel viszonzottak. Ezután kedélyes beszélgetésbe ereszkedett, különösen Ormós Zsigmond első alispánnyal, ki a beszélgetést olasz nyelven kezdé; mire őt ő excellenciája örömeiben átkarolá és megcsókolá. Örömtől sugárzó arcán látható vala atyai kegyessége és vonzalma a többi tisztelgők iránt is; mit az által is tanusita, hogy kezeit többeknek vállaira tevé, és „Dens benedicat“ (Isten áldja) szavakkal üdvözlé. Másnap a székesegyházban 9 órakor kismisét mondott. 11 órakor Bonna püspök ő nagyméltósága, káptalanja tagjait és többi papjait a szent atya küldötte elé vezetvén, hódolati üdvözlőit egy lélekemelő s szép beszédben tolmácsolá. Benső érzéssel hallgatta végig nunciussal ő excija a kenetes szavakat, melyekre szintén meleg szavakban válaszolván, a jelenlevő tisztelgőket egyenkint kegyes atyai csókjában rezesíté. — El nem mulaszthatá a megye papsága őszinte s hálás tisztelete adóját Erdély lángkeblű püspöke iránt is leróni. Testületileg vezetetének elébe Oltványi István nagyprépost ő nga által, ki ő excellenciáját lelkes szavakkal mindnyája nevében üdvözlé.

Ő szentsége képviselője másnap utazott Lugoson keresztül Erdélybe.

Ő excija Szilhan a lugosi g. kath. püspök, Dobra ő mlga által kiküldött két káptalani tag által fogadtatott, és az ottani templomba bevezettetett.

Rövid ima után banderium kíséretében taraczklovés és harangzugás közt bevonult Lugosra.

A gör. katolikus székesegyháznál, melynek ormán pápai zászló lengett, Dobra Sándor püspök ő mlga fogadta káptalanja körében ő exciáját és bevezette a templomba, a hol latin üdvözlő beszédet intézvén nunciussal ő exciájához, biztosítá ő szentségének képviselőjét a görög katolikus népnek rendületlen hitéről és tántoríthatlan ragaszkodásáról a szentszék iránt.

A püspöki residentiában Krassó megye hatósága üdvözlötte ő nagyméltóságát. Ezután következtek a hatóságok tisztelgésai. Este a székesegyházi torony fényesen ki volt világítva.

Szeptember 5-én ő excija reggeli 9 órakor csendes misét mondott a római kath. templomban. E szentmisén jelenvolt Dobra ő mlga, a főt káptalan a hitbeni egység jeléül és az ajtatóskodók nagy száma. Délután Fogarassy ő excija előre utazott Erdélybe az apost. nunciussal elfogadására.

Szept. 6-án Dobra püspök ő mlga tartott a székesegyházban nagymisét az egész ft. káptalannak fényes papi segédlete mellett, melyen ő excija az apostoli nunciussal és kísérete jelen volt.

A reggeli után ő excija tovább utazott Erdély felé.

Szept. 6-kán lépte át a nagymélt. nunciussal Erdély határát; Kosesdnél ft. György István hátszegi plebános, hunyadi esperes és pápai kamarás fogadta. Az éjt Déván töltötte. Reggel a a sz. ferencziek templomában végezvén sz. miséjét, Szászváros felé folytatta útját, hol a templom előtt ft. Szilvácsk Károly sz. fer. r. tartományfőnök ékes latin beszéddel köszönté és bevezette a templomba. Ebéd után a káptalani küldöttek és a hunyadi esperes kíséretében Károly-Fehérvárrak tartott. Alsó-Fehér határszélén a főispán megbízottja számos tisztviselő kíséretében latin beszéddel üdvözlötte a magas vendéget, a vármegyét imáiba ajánlva, a magyarok mindenható Istene áldását kívánva, valamint IX. Pius ő szentségére úgy magas küldöttjére is. Maros-Portusra érkezvén, a hid zöld ágakkal volt diszítve; a hajósok felvont nemzetiszínű lobogói, a taraczkok durrogásai, a hölgyek pazarul szórt virágai, a magyar és pápai lobogókkal, ezimekkel és IX. Pius ő szentségére felirással ékesített díszkapu, a nagyszámmal összegyülekezett tisztelgők fényesen tanusították a lakosok hű érzelmeit. Ft. Finta István remek latin beszéddel üdvözlé ő exciát, melyre a nunciussal ő örömet fejezte ki azon ragaszkodás fölött, melylyel tapasztalása szerint a kath. nép. útjában mindenütt a szentszék iránt viseltetik, s magyar „éljen“-nel köszöntö meg a nép lelkes üdvözlőit.

Károlyfehérvárra való bevonulása valóságos diadalmenethez hasonlított. A vár alatt „Eviva Pio“ (éljen Pius) fölirattal díszes diadalkapu volt felállítva. Benn a várbán beláthatlan néptömeg, az erdélyi papságnak számos tagjai, a székes káptalan és a püspök ő excija fogadták a nunciust.

A püspök ő excija a nunciussal intézett gyönyörű beszédben kifejtette, hogy a szentszék a kath. egyház gyapontja, ő szentsége a ker. világ főtanítója, főpapja és kormányzója. Nagy kora daczára mint megtörhetlen szikla áll a világtenger közepett. Annyi fölül megtámadtatva törhetlen hősiességgel fogja fel az ellenség csapásait, mint hős vezér meghódítva az egész világ helyesen gondolkozó népeinek szívet, nem fegyverrel, hanem igazsággal. Az egyház hajóját mindenfelől kemény hullámok támadják meg; azonban bátran evez a tengeren, melyre az Ur boesátotta, mert kormányosát sem a hullámok, sem a zivatarok megrettenteni nem képesek; ő az egyház hajójának kormányzatában az Ur Isten magas példáját utánozza, mert valamin a mennyei Felség angvalait küldi teremtményeinek védelmére, úgy ő szentsége nunciussal bejárattja az egész földet, hogy hiveinek atyai gondoskodásáról tanusítást tegyen. Üdvözlé tehát ő szentsége küldöttjét, kérve, hogy a sz. István király által alapított székesegyházban az ég áldását esdje le ő reá, a papságra, s egész Erdélyre és Magyarországra.

A nunciussal ő mlga szerencsét kívánt az apostoli lelkű főpapnak, üdvöt a papságnak, áldást a népnek. A templomban végzett ima után a püspöki lakba vonult, hol a tisztelkedőket fogadta. Este fátylasmennettel tiszteltetett meg. Kisasszony napján maga a nunciussal mondotta az ünnepélyes sz. misét. 9-kén Kolozsvárra utazott, hová este 7 órakor érkezett. A plebánián nemzeti zászlók lobogtak, a templom homlokzata is fényesen ki volt világítva.

A nunciussal ő excija a plebánia-templomba vezetett. A templomból kijöve a plebánia-lakba ment, és ekkor ő mlganak az egyházmegyei képviselő urak tisztelkedtek. Kolozsvárról ő excija szept. 11-kén Szamosújvárra rándult, 12-én ott mulatott, 13-kán d. u. Kolozsvárra visszatérvén, másnap 14-én Nagyvárád felé tovább utazott.

— A pesti kath. legényegylet f. h. 8-án ülte meg alapításának emléknapját. A tagok a terézvárosi templomban meggyónván és megáldozván, — mely szent eszelekvény előtt az egylet elnöke ft. Szabóky Adolf tanár oltár-beszédet tartott — hosszú sorban vonultak az egylet díszteremébe, a hol igen érdekes munkakiállítás rendeztetett. Közöljük az ez alkalommal kitüntetett iparos-segédnek névsorát. Erkölcsi jutalomban részesültek: Szöke Márton szijgyártó, Eránosz Márton nőszabó és Jambrikovics Károly asztalos. A munkajutalmak közül a Pálffy-díjat nyerte György József szűes, ki a világtárlatban kiállítva volt (s most kisorsolandó) szőnyeget készíté; a pesti takarékpénztár 4 aranyát a legjobb asztalos munkáért Csepreghy János nyerte; továbbá jutalmat nyertek: Cselka Károly, Rottenbücher Lőrincz, Lukács Gyula, Firtinger Ferencz, Mészáros Lajos, Kövessy Ferencz, Burik Mihály, Reinthaler István, Hallgass Lipót, Dreszl Károly, Gnädig Zsigmond, Hajós Lajos, Molnár Lajos, Graf József, Sziebenrock József, Prohaszka Ferencz, Birbaumer Mihály, Thinschmidt Gyula, Jelínek Nándor. Megdicsértettek: Girch Antal, Thinschmidt Ferencz, Kappus Ferencz, Szoboszlav Sándor, Kusz József, Schodler Károly, Szilvász István, Fridrik István, Molnár János, Kluck Ferencz, Resch Jakab, Wunsch Ferencz és Buday Imre.

— Megjelent: A kath. kereszténység az ő hitében, törvényében s kegyzereiben, vagyis hitelmző beszédek a kath. vallás összes tanairól, Deharbe kátéja szerint Zöllner ker. János, magyarra fordítva Nagy Sándor által. Az eredetivel egybevetette és sajtó alá készítette Talabér János. I. kötet. E jeles műről a német ítézet a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott. A magyar kiadást tősgyökeres magyarsága, s az igen díszes kiadás is ajánlja. A kiadó mindent elkövetett, hogy minden igénynek eleget tegyen. Nem is kételkedünk, hogy a jeles mű a legnagyobb elterjedésnek fog örvedeni.